

Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att utvärdera reformen om ett skärpt skadeståndsansvar för vårdnadshavare

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Brottsförebyggande rådet att utvärdera bestämmelserna i 3 kap. 5 § skadeståndslagen (1972:207) om att en förälder som har vårdnaden om ett barn kan göras skadeståndsskyldig för vissa typer av skador som barnet orsakar.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 15 december 2017.

Skälen för regeringens beslut

Den 1 september 2010 infördes ett strängare skadeståndsansvar för föräldrar som har vårdnaden om ett barn. Ansvaret gäller person- och sakskada och skada genom kränkning som barnet orsakar genom brott. Syftet med reformen var att motverka ungdomsbrottslighet och förhindra att ungdomar väljer en vanekriminell livsstil. Skadeståndsansvaret antogs ge föräldrar tydligare incitament att reagera på asociala beteendemönster. Föräldrarna skulle vidare få goda argument för att kräva ökad insyn i barnens liv utanför hemmet. Reformen syftade även till att stärka brottsoffrens ställning.

Bedömningen att ett skärpt skadeståndsansvar för vårdnadshavare skulle kunna leda till en minskning av ungdomsbrottsligheten ifrågasattes under beredningen av lagförslaget. Det framhölls också att det finns en risk att vårdnadshavarnas utökade skadeståndsansvar främst slår mot familjer som har stora problem och knappa ekonomiska marginaler. I propositionen uttalades att det är naturligt att med tiden göra en uppföljning av reformen – främst med sikte på reformens effekter för de berörda barnen och vårdnadshavarna, men även på vilka konsekvenser som det utvidgade skadeståndsansvaret får när det gäller föräldrarnas

medverka i straffprocesser som gäller unga lagöverträdare, se regeringens proposition Ett skärpt skadeståndsansvar för vårdnadshavare (prop. 2009/10:142 s. 40).

På senare år har behovet av en utvärdering av reformen lyfts fram av Brottsoffermyndigheten och Brottsförebyggande rådet. Brottsoffermyndigheten har i en skrivelse pekat på att föräldrarnas skärpta skadeståndsansvar har medfört att det i vissa fall har blivit svårare för brottsoffer att få brottsskadeersättning (Ju2013/6695/L2). Brottsförebyggande rådet har i rapporten (2014:11) Vårdnadshavare i förhör och huvudförhandling fört fram att det i myndighetens kontakter med poliser, advokater, socialtjänst och domare i olika delar av landet har framkommit att reformen har resulterat i flera effekter som motverkar det ursprungliga syftet att öka föräldrars närvaro, tillsyn och ansvarstagande. Vidare har det i flera betänkanden påtalats att det finns ett behov av att i olika avseenden se över regelverket, bl.a. när det gäller de processuella reglerna vid en skadeståndstalan mot en vårdnadshavare (se SOU 2012:26, 2012:93 och 2013:17).

Det har nu gått fem år sedan det strängare skadeståndsansvaret för föräldrar infördes. Det finns därför anledning att följa upp reformen för att göra en bedömning av om syftet med lagstiftningen har uppnåtts.

Närmare om uppdraget

I uppdraget ingår att belysa:

- i vilken omfattning föräldrar med tillämpning av bestämmelserna i 3 kap. 5 § skadeståndslagen har dömts att betala skadestånd för skador som deras barn har orsakat genom brott,
- om föräldrar har förmått betala det skadestånd som de har dömts att betala och vilka konsekvenser som skadeståndsansvaret har fått för familjerna,
- om det utökade skadeståndsansvaret har haft någon inverkan på brottsoffrens möjligheter att få skadestånd eller brottsskadeersättning, och
- i vilken utsträckning det utökade skadeståndsansvaret har påverkat föräldrarnas och de ungas vilja att medverka i brottmålsprocessen.

Om det utökade skadeståndsansvaret för föräldrar i något hänseende inte har lett till avsedd effekt eller har fått oönskade konsekvenser, ingår det i uppdraget att lyfta fram möjliga orsaker till detta.

I uppdraget ingår även att göra en bedömning av om reformen kan ha haft någon påverkan på ungdomsbrottsligheten.

Upplysningar bör inhämtas från Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Brottsoffermyndigheten, Kronofogdemyndigheten och Sveriges advokatsamfund.

På regeringens vägnar

Anders Ygeman

Anna-Karin Larsson

Kopia till

Domstolsverket
Åklagarmyndigheten
Brottsoffermyndigheten
Kronofogdemyndigheten
Sveriges advokatsamfund